کورد و دەوڵەتی داهاتووی ئێراق

دوا بەش

نووسه ر: سیامەکی کاکەیی

وەرگێڕ: ڕێناس جاف

لـه سـێپتەمبـه ری سـاڵی 1988 مـام جـه لال و کـاک مـەسعوود بـه نێوبژێگـه ری ئـەمریکا لـه واشـــینگتۆن،پێکه وه دیـــدار و دیمانـــه یێکیـــان کـــرد و ڕێکـــه وتنامـــه یێکیـــان بـــه مـه بـه سـتی دانـانی حکومـه تێکـی یـه کگرتـووی نـه تـه وه یـی و وه لانـانی ناکۆکییـه کـانی نێوانیان،واژۆ کرد، به لام هیچ کامه له خاڵه کانی نێو ئه و ڕێکه وتنامه قه ت جێ وه جێ نه کران.

گۆڕانکارییـــه کـــانی ناوچـــه و ئێـــراق، پاشـــی ســـاڵی 2000 و ڕاوێژکـــاری ئـــه مریکـــا ده گه ڵ گرووپه کانی به رهه ڵستکاری ئێراقی و لـه هـه مان حاڵدا هاتنـه گۆڕێی ئـه گـه ری پـه لاماری ئه مریکا بۆسه ر ئێراق،وای له گرووپه کانی سه ره کی کوردی ئێراق کرد، ناکۆکییـه کـانی ڕابردووی نێوانیان وه لانێن.

به و چه شنه ئۆکتۆبه ری ساڵی 2002 ،په رله مانی کوردستانی ئێراق به هۆی ڕیکه وتنامه کـه ی نێوان یه کێتی و پارتی کرایه وه.پاشی هێرشه که ی ئه مریکا بۆ سه ر ئێراق، بـه سه رنج بـه لاگری کوردانی ئه و وڵاته له ئه مریکا، ده رفه تێکی نوێ که وته ده س ئه وان.

له هه مان حاڵدا ، ئازادی چالاکی و وه خۆکه وتنی کورده کـانی ئێراق،پـه رۆشـی ناوچـه یـی بـه تایبه ت له لایه ن ترکیای ، له دوو بـوو.کوردانی ئێـراق بـه شێوه ی هـه ره قـه تـی لـه سـه ر دانرانی سیسته مێکـی فیـدراڵی بـۆ ئێـراق ، جـه خـت ده کـه ن . هـه ر لـه و چوارچێوه دا (ی.ن) و(پ.د) بـــــــــــه نێزیـــــــــــک کردنـــــــــــه وه ی ڕوانگـــــــــــه ی خـــــــــــۆ ، هەڵوێستێکی هاوبه شیان له حاند داهاتووی سیاسی ئێراق و کوردستانی ئه و وڵاته گرتۆتەبه ر .

(ی.ن) و (پ.د) دوو مانگێ له مه و به ر،له ڕێکه وتنێکی نێوانیاندا،کوردستانیان لـه نێوان خـۆ و پارته کانی دیکه دا، دابه ش کرد.به گوێره ی ڕێکه وتنه که ی نێوان مام جه لال و کاک مه سعوود له سه رجه م 111 کورسی په رله مانی کوردستان، 9 کورسی بـۆ حیزبـی یـه کگرتـووی ئیسلامی، پێنج کورسی بۆ پارته کانی فه له(مه سیحی) ،چوار کورسی بـۆ تورکمانـه کـان، سێ کورسـی بـۆ حیزبی شیوعی،کورسییه ک بـۆ پـارتی سۆشیالیست، کورسییه ک بـۆحیزبی زه حمه تکێشان و چوار کورسیش بۆ که سانی سه ربه خۆ،ڕه چاو کراوه.

له و دا به شكارييه دا هيچ به ش و كورسييه ك بۆ دوو پارتی ئيسلامی كوردستانی ئێراق واته " بزوتنه وه ی ئيسلامی" و "كۆمه ڵی ئيسلامی" يان هه مان جه ماعه تی ئيسلامی ، له به ر چاونه گيراوه .

ئه و دوو پارته له ماوه ی ئه م ساڵه دواييانه دا به تايبه ت پاش په لامارە كه ی ئه مريكا بۆ سه ر ئێراق، كه وتوونه ته به ر زه خت و گوشاری پارته كانی سه ره كی كورد و له لايه ن هێزه كانی ئه مريكيشه وه ، ديسان وه به ر هێرش و هه ڕه شه وگوڕه شه، كه وتوون.له ونێوانه دا (ی.ن) ، جه ماعه تی ئيسلامی تاوانبار ده كات به لاگری له ئه نساروليئيسلام كه بنكه كانی ئه و حيزبه له ڕۆژانی سه ره تای په لاماره كه ی ئه مريكا بۆ سه ر ئێراق، وه به رمووشه ك(ساروّخ) و بۆردمانی فڕۆكه جه نگييه كانی ئه مريكی كه وتن. پێشتريش (ی.ن) به مه به ستی په لاماربردنه سه ربنكه ی گرووپی توند ڕه وی ناسراو به جوندوليئيسلام، به گژبزوتنه وه ی ئيسلامی دا چوو بوو.

له سه رجه می گرووپ و ئالييه كانی ئيسلامی ناسراو له كوردستانی ئێراق ، ته نێ حيزبی " يه كگرتووی ئيسلامی" به ڕێبه رێتی سه لاحه دين محه مه د به هائه دين، وا له نێو ليسته ی ناسراو به هاوپه يمانيی كوردستان دا .

ماموّستا عه لی باپير ڕێبه ری " كۆمه ڵی ئيسلامی" يان هه مان جه ماعه تی ئيسلامی ،له لايه ن هێزه كانی ئه مريكييه وه گيرا وئێسته له زيندانی ئه مريكييه كان دايه .

شێخ عه بدولعه زيز ڕێبه ری " بزوتنه وه ی ئيسلامی" ش به ينێ له مه وبه ر له لايه ن ئه مريكييه كانه وه گيرا كه دواتربه نێوانجيگه ری و ڕاسپێری پارته كانی سه ره كی كوردی ئێراق ، به ر درا . له وا ڕه وشێک دا گه لێ ئاساييه كه پارت و ئالييه كا نی ئيسلامی كوردستانی ئێراق جگه له يه كگرتووی ئيسلامی ، له ده س ڕه وشی ئێستا ، نا ڕه زان و ڕه خنه ش له هه ڵوێستی (ی.ن) و (پ.د) ده گرن.

هه ندێ له ڕه خنه گران و كۆڕ و كۆمه ڵه كانی سه ربه خۆی كوردی ئێراق، دابه شكارييه كانی په رله مانی كوردستانی ئێراقيان ، وه به رڕه خنه داوه . به لای ئه وانه وه ئه و دابه شكارييه ، به پێچه وانه ی بانگه شه كه ی (ی.ن) و (پ.د) كوردستانی ئێراقه له سه ر پێ به نبوونيان به بنه ماكانی ديموّكراسی و پێشبڕكێی ئازاد له نێوان هه موو پارته كان دا. جگه له وه ش ڕێنه دانی ئالی ئيسلامی كورد وديارِيكردنی به شێ بۆيان له كۆتايی دا، ده گه ڵ بنه مای هه مه لاگير بوون(به رفره بوون) بۆ هه ڵبژاردنه كانی په رله مانی كوردستان له نێوان ته واوی گرووپ و ئالييه كاندا ، نايه ته وه .به ڵام ده گه ڵ ئه وه ش (ی.ن) و (پ.د) له كاردانه وه له هه مبه ر ئه و ڕه خنانه

دا ، وتوویانه چوار کورسی بۆ که سانی سه ربه خۆ،له به ر چاو گیراوه و بزوتنه وه ی ئیسلامی و کۆمه ڵی ئیسلامیش ده توانن له و ده رفه ته ، که ڵک وه ربگرن. به ڵام له لایێکی دیکه وه ئه م پرسیاره دیته گۆڕێ ئه ی له به ر چی بارزانی وتاڵه بانی ،بۆ دووه م هه ڵبژارتنی په رله مانی کوردستان، ڕوویان له سیسته می دا به شکردنی کورسییه کان کردووه ؟ شاره زایان ئه و مه سه له له چه ن سۆنگه وه لێک ده ده نه وه .

1 ڕه وشی نوێی ئێراق ، وای له پارت و گرووپه کانی کوردی ئێراق کردووه بۆ به رز کردنه وه ی توانای خۆ و پێ و شوێن گرتنی پلانه کانی دڵخوازی خۆ له چوارچێوه ی ئێراقی فیدراڵ و یه کگرتوودا،هه وڵویستی هاوبه ش و یه کگرتوو بگرنه به ر .

2 ئه زموونی تاڵی ڕابردوو و شه ڕ و ناکۆکییه کانی نێوان (ی.ن) و (پ.د) وای له وان کردووه ئه مجاره ڕوو بکه نه شێوه ی دابه شکردنی کورسییه کان و ته نانه ت دابه زین به لیسته یێکی هاوبه ش .

3 ئه وان هیچ ده رچوونێکیان له ده س شێوه ی فیفتی – فیفتی یان دابه شکردنی یه کسانی کورسییه کان بۆ نییه .چوونکه له وا ڕه وشێک دا ده سه ڵاتی په رله مان ، وه بن تێبینییه کانی هه ر کامه له و دوو پارته ده که وێ. له سیسته می نوێی دابه شکاری دا ئه گه ری زاڵبوون و باڵا ده سبوونی پارتێک،به سه ر پارتی دی دا که م بۆته وه .

4 پێک هێنانی هه ستی متمانه به یه ک له کوردستان و ئاوڕدانه وه له بنه مای فره حیزبی و سه رنجدان به داخوازی پارته کانی دی.ده گه ڵ ئه وه ش داڕشت و پێکهاته ی جڤاکی و سیاسی کوردستانی ئێراق ، به چه شنێکه هه له که بۆ وه خۆ که وتن و ده سه ڵاتی گرووپ و پارته کانی دی گونجاو نییه و دیاره پارته کانی دیئه که ونه بن ڕۆڵی ئاشکرای یه کێتی نیشتمانی و پارتی دیمۆکرات.

سه رباری ئه وه ش سیسته می پارتایێتی له کوردستان دا ئێسته به تاک به نه، هه ر ئه و مه سه له ش له سه ر هه ڵویست وڕوانگه ی حیزبی ، ڕۆڵی سه ره کی ده گێڕێ. به و حاڵه ش ڕه وشی نهای ئێراق، یه کێتی و پارتی ، به ره و واقیع خوازی زێتر له حه نای گۆڕانکارییه کانی ئه و وڵاته ، دنه داوه.

Renas caf@yahoo.com